

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

3. An Bonitas vel Prauitas Actus humani ex Circumstantia sumatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

S. Th. 1. ar.
q. 18. ar. 6.

ternus in alium finem dirigitur per voluntatem sibi alium finem proponentem: unde fit, ut actus imperatus eum finem attingat, quem respicit voluntas dum imperat. Hoc docuit Caietanus, ut S. Thomas exponeret, dicentem: Ordinari ad talem finem, est accidat exteriori actui, non tamen accidit actui interiori voluntatis, qui comparatur ad exteriorem, sicut formale ad materiale. Sic ille. Cum ergo Caietanus ait eandem esse rationem de actu imperato, comparato cum actu, cuius imperio fit, quæ est de actu exteriori collato cum interiori, per quem denuo in aliquem finem refertur: non loquitur generatim de actu exteriori, qui voluntarius, & liber non est citra voluntatis actum internum: neque enim furari, est opus humanum, nisi scienter, & spontè furaris: ac actus imperatus voluntatis internus, est actus humanus, etiam si citra alium internum voluntatis actum imperantem existeret: nam ex imperio alterius actus habet, ut in alium finem denuo referatur: sed non habet, ut sit voluntarius, & liber, quia cum sit actus voluntatis internus citra alium actum voluntatis, à voluntate ipsa, non per alium actum habet, ut sit voluntarius. Quare Caietanus comparat solum exteriorem actum cum interiori, per quem denuo in finem refertur, & ex quo denuo est voluntarius, & liber, cum antea esset voluntarius, & suum proprium obiectum, & finem haberet. Rem exemplo declaro: Dat quis elemosinam Petro indigenti, ut eius inopiam subleuet, facit officium misericordix; sed dat etiam amore, & charitate Deitunc opus exterius habet bonitatem secundam à fine quem charitas constituit. Sic etiam, inquit Caietanus, voluntas dandi elemosinam indigenti, si imperetur ab alia voluntate Deum diligenti, habet primam bonitatem ab obiecto proprio: est enim studiosa voluntas misericordix, & accipit aliam bonitatem à fine, quæ charitas proponit, & cuius imperio existit voluntas elemosinam erogandi. Ac propterea quod S. Thomas ait, actum externum in finem dirigi, & referri per actum voluntatis internum: intelligitur de eo actu externo, qui cum sit voluntarius, & in sua propria materia obiecta versetur, & proprium finem respiciat, denuo per alium actum voluntatis internum, in finem dirigitur; & ideo dixit accidere, ut actus exterior in finem per interiorem dirigatur. Et cum subiicit S. Thomas, non accidere, ut actus interior per alium in finem referatur; locum habet, ut rectè ait Caietanus, in eo actu voluntatis tantum, cuius est alium dirigere, & ad aliud referre: nam voluntas & sibi, & alijs hominis facultatibus imperare potest: & suos actus, sicut etiam aliarum facultatum functiones & opera, potest denuo in aliquem finem referre.

Arist. li. 5.
Ethic. 6. 2.

Tertio queritur, An cum supradictis conferat id, quod Aristoteles tradit, eum, qui lucri gratia adulterium admittit accepta pecunia, magis esse iniustum, quam intemperantem; sed adulterium, qui pecunias dat, & ob id damno afficitur, esse potius intemperantem, quam iniustum. Respondeo, in his Aristotelem cum antedictis convenire, nimirum in actibus voluntatis internis bonitatem, vel deformitatem primam à fine tanquam ab obiecto derivari; esse verò secundam bo-

nitatem, vel pravitatem, eam, quæ ab obiecto electionis manat, ac fluit; quia est à circumstantia sumpta: nam ut ante iam dixi, intentioni quæ tibi finem constituit, accedit bonitas, aut deformitas eius, quod est; & ducit ad finem; quoniam siue sit res per se bona, aut mala, eligitur, ut utilis ad finem consequendum, quæ intentioni finis accedit: quamvis si adulterium sumatur, ut actus etiam interior imperatus à cupiditate lucri, tunc primam pravitatem ab obiecto suo sumat, secundam à fine, eo quod accidit adulterio, ut voluntatis cupidæ imperio & impulsu ad lucrum referatur. Et ideo is, qui lucri gratia adulterium admittit pecuniam accipiens, hoc est, lucri causa, siue cupiditate pecunia, potius est, inquit Aristoteles, iniustus, quam intemperans, quia ex fine sibi proposito est iniustus; proinde hæc est prima deformitas in actu voluntatis: Sed qui cupiditate, & causa adulterij pecunias dat, & damnum sustinet, intemperans, inquit Aristoteles, est, non iniustus, eo quod finem sibi propositum habet intemperantiam, non iniustitiam, hoc est, non cupiditatem lucri ex adulterio. Fortè roges, quo pacto dicat Aristoteles esse iniustum, qui lucri gratia est adulter accepta pecunia; cum lucri cupiditas non sit iniustitia, sed avaritia. Respondeo, lucri nomine, & appellatione Aristotelem accipere id quod aduersus iustitix leges usurpatur, ac debet secundum leges, ac iura restitui: veluti, si pluris vendas merces quam valeant: nam id, quod amplius iusto pretio lucrificasti, lucrum quidem est tibi, sed contra iustitiam: & secundum leges civiles, iuxta quarum præscriptum Aristoteles eo loco determinat, pecunia ex adulterio comparata turpe lucrum censetur: & adulter qui pecunias accipit, restituere cogitur criminis condemnatus. Secundo rogabis, quomodo dicat Aristoteles huiusmodi hominem esse iniustum, non adulterium. Respondeo Aristotelem non negare; eum esse adulterium, & intemperantem, sed potius esse iniustum, quia prima pravitatis actus ex fine descendens est iniustitia. Pari ratione cum ait: Si quis sit prodigus dissipator bonorum suorum propter adulterium, eum potius esse intemperantem, quam prodigum, nempe quia est intemperans ex fine optato, atque proposito.

Cap. III.

An bonitas, vel pravitatis actus ex circumstantijs sumatur.

PRIMO queritur, An actus bonitatem, vel pravitatem suam ex circumstantijs accipiat. Respondeo, Inter omnes constare, actum esse bonum, vel malum ex circumstantia: Ut si Titius è loco sacro rem furatus sit, est furum sacrilegum: item si clericum interimat, est homicidium sacrilegum: si rem habeat cum consanguinea, vel cognata, cum femina voti religione consecrata, est congressus incestus, vel sacrilegus. Verum queritur, an cum circumstantias tribuit actibus speciem boni, vel mali, transeat in naturam, & conditionem obiecti. Quidam opinantur semper in obiectum transire, si loquamur de

S. Th. 1. 2.
q. 18. ar. 9.

Ocham
quodlib. 2.

actibus

q. 11. Gab.
3. d. 23. q. 1.
a. 1. Caiet.
1. 2. q. 18.
art. 10.

actibus voluntatis internis: si vero sermo sit de actibus exterioribus, non transire in obiectum, sed circumstantiam manere. Id probant, quia voluntas omne id habet tanquam obiectum, ad quod volendo se flecit, ac movet. at verò non est eadem ratio in actu exteriori, qui semper habet proprium obiectum proximum, in quo tanquam in sua materia versatur, & voluntatis affectu, motu, & impulsu trahitur ad eas circumstantias, quæ tanquam accidentia actum exteriorem comitantur, vel antecedunt, vel consequuntur: Exemplum sit: Si Titius rem ex loco sacro surripit, voluntas eius tanquam in obiectum fertur in totum hoc, quod est res aliena ex loco sacro: at vero in ipso furto exteriori obiectum solummodo est res aliena, locus autem sacer est circumstantia imperio voluntatis adiecta. Sed alij quidam arbitrantur absolute, & simpliciter, ac per se circumstantiam in obiectum non semper, sed frequentius transire etiam in actibus voluntatis internis, si circumstantias sumamus vti sunt accidentia, sine quibus actus interiores voluntatis etiam in genere moris constitui, & reponi queunt. Non enim, inquiunt, negari potest, quin locus sit circumstantia, si hac ratione sumatur. Item dubitari non potest, quin qualitas hominis agentis, siue facientis, nimirum quod sit voto adstrictus, aut solutus omni vinculo is, qui libidinose peccat, sit circumstantia, hoc est, accidens actus voluntatis interni. Item conditio, & qualitas eius, contra quæ peccatur, aut rei conditio, in qua peccatur, negari non potest, quin sit circumstantia actus humani voluntarij. Ut si quis velit clericum occidere, aut cum puella virgine Deo consecrata, aut cum cognata rem habere, aut si quis velit rem sacram furari. Quod si illis obijcias, Omnes circumstantie actus interni sunt voluntariæ; ergo transeunt in conditionem obiecti. Respondent, voluntariæ quidem esse, sed tanquam circumstantias, hoc est, tanquam accidentia actus, non tanquam obiecta. Si secundo obijcias, Circumstantia sepe dat speciem boni, vel mali actibus, ergo transit in naturam obiecti: nam species in actibus humanis ab obiecto descendit. Respondent, Ab obiecto exoriri speciem actus: quia bonitas, aut prauitas ab obiecto accepta prima est, bonitas vero, aut deformitas prima præbet speciem actibus, quia ante huiusmodi bonitatem, vel deformitatem actus in specie moris constitutus non erat, sed solum in genere naturæ. Ceterum bonitas, aut prauitas ex circumstantia derivata non est prima; & idcirco speciem non tribuit secundum substantiam, sed tantum secundum accidens, quoniam accedit actui iam ante in genere moris constituto: quomodo si Titius rem alienam ex loco sacro furetur, actus huiusmodi secundum substantiam in specie furti reponitur, quoniam est prima deformitas ab obiecto profecta: specie vero sacri legij sumit, ac trahit à loco sacro solummodo secundum accidens, eo quod huiusmodi prauitas, ac deformitas à circumstantia manat, ac surgit, quæ continet actui iam prius in genere, & specie moris reposito ex obiecto furti. Species igitur boni, & mali in actibus humanis nata, & accepta ex circumstantijs, est secundum accidens: at species actus ab obiecto deducta

est secundum substantiam. Mihi vero videtur, circumstantias in actibus voluntatis internis semper, vel magna ex parte in obiectum transire, quoniam sunt voluntariæ, unde ad voluntatem referantur, aut sunt obiectum, aut saltem obiecti voluntarij pars, ut inferius dicam: voluntas enim cum vult opus exterius, vult id totum, quod est in illo, ergo omnis circumstantia exterioris operis, quod ut obiectum sibi voluntas habet, ad actum voluntatis relata, transit in obiecti naturam.

Secundo queritur, An circumstantia, quæ transmittit in actum primam bonitatem, aut turpitudinem, transeat in naturam, & conditionem obiecti; veluti cum actus qui alioqui esset ex re obiecta bonus, aut saltem medius, & indifferens, sit malus propter malum finem adiectum: qualis est elargitio elemosynæ studio, & causa laudis, & gloriæ inanis, vel hoc quod est arma capere, domo egredi, rus petere ob inferendam necem alteri: in huiusmodi actibus deformitas à circumstantia finis sumpta, prima censetur, modo queritur, an eiusmodi circumstantia migret in naturam obiecti. Dux sunt opiniones, Prima negat in obiectum transire, quia passim dicere solemus actum esse ab obiecto bonum, vel indifferentem, & ex fine fieri malum: ergo significamus deformitatem à fine sumptam, ex circumstantia derivari. Ita Conradus. Secunda opinio affirmat, huiusmodi bonitatem in obiecti naturam, & substantiam abire: eo quod est prima. Sic Caietanus, ut eum quidam interpretantur, quod plerique putant probabilius, & verius, quoniam quandocunque est prima bonitas, vel deformitas actus, per eam, ipsum opus, quod fit, in specie moris collocatur: nam si ante eam actus speciem moris haberet, esset quoque actus bonus, vel malus in moribus: ergo prima bonitas, vel turpitudinem vndeque ducatur, eo ipso quod est prima, tribuit speciem actui in genere moris: quippe quæ non convenit actui iam ante in specie moris constituto: Sed bonitas, vel deformitas dans speciem actui, semper ab obiecto sumitur: ergo circumstantia speciem constituens, & tribuens primam bonitatem, circumstantiæ rationem retinere non potest: quoniam circumstantia est accidens conveniens actui in genere, & specie moris iam ante reposito. Obijcies, Quando actus solum sit malus ob malum finem adiectum, est bonus, vel saltem indifferens ex obiecto; ergo prima deformitas quamvis sit prima, ex circumstantia existit, & non ex obiecto. Respondent, Quando quis erogat elemosynam, aut factis interest ob inanem gloriam, in totum actus est malus, ut dicam inferius: & ideo falsum est, quod assumitur, huiusmodi actum ex obiecto bonitatem, vel indifferentiam habere. Secundo obijcies, Communem esse sententiam, in actibus exterioribus finem ex proposito voluntatis adiectum, circumstantiæ rationem habere; ergo cum Titius elemosynam ob inanem gloriam largitur, actus exterior elemosynæ solum est malus ex circumstantia. Respondent, Quandocunque actus exterior habet proprium obiectum, à quo sumit honestatem aut turpitudinem, tunc huiusmodi actum exterioriorem ex fine voluntatis proposito, tanquam ex circumstantia secundam bonitatem, aut defor-

Conr. 1. 2.
q. 18. ar. 4.
Caiet. 1. 2.
q. 18. ar. 10.

mitatem accipere, quia tunc finis voluntatis accedit actui, primam ex obiecto proprio & proximo honestatem, aut foelicitatem habenti: vt ante iam dixi. At verò quando actus exterior ex obiecta materia bonus est, vel saltem medius, & indifferens, tunc finis ex proposito voluntatis adiectus, turpitudinem habens, non præbet actui secundam deformitatem, sed primam, immò totam, quoniam actus nullam per se prauitatem habebat: & nihilominus actus ille verè, & est, & dicitur turpis, & malus ex fine siue circumstantia, & honestus, & bonus ex obiecta materia, vel saltem medius, & indifferens: talis est actus, cum elemosynam erogas, vel Dei verbum annuncias inanis gloriæ studio, & cupiditate. Item cum iudex fontes secundum leges, & iura, sed odio, vel ira condemnat. Quare prima opinio etiam est vera, quoniam loquitur de actu exteriori, cuius substantia non variatur, circumstantia mutata, vt dicam inferius.

Conr. 7. 2. q. 18. a. 10.
Tertio quaeritur, An circumstantia, quæ dat primam bonitatem, aut deformitatem actui, tribuat semper distinctam à priori? Conradus existimat aliquando tribuere distinctam: aliquando tamè dare bonitatem, vel deformitatem intra priorè speciem contentam: quod probat ratione sumpta à peccatis luxuriæ. Nam in adulterio, inquit, incestu, stupro, rapto, ex circumstantijs prima quidem deformitas augetur; sed intra priorè luxuriæ speciem retenta, eo quod omnia huiusmodi peccata secundum turpitudinem, & foeditatè quam habent, sunt species sub luxuriæ genere comprehensæ. Sed probabilius alijs videtur, quotiescunque circumstantia addit specialem bonitatem, vel deformitatem, esse eam specie à priori distincta: nec enim fieri potest, vt actus in specie infima, & vltima constitutus, rursus ad aliam speciem eiusdem generis trahatur; alioqui enim vltima specie alia inferior & posterior esset, quod est absurdum. Actus igitur speciem vltimam sortitus, trahitur secundum accidens ad speciem alterius generis ratione circumstantiæ sibi denuo accedentis. Et falsum est quod Conradus ait, peccata luxuriæ ex circumstantijs in eadem specie secundum turpitudinem augeri vel differre. Nam in adulterio est duplex obscenitas specie & genere diuersa: Vna est luxuriæ quatenus adulter accedit ad foeminam sibi non nuptam; est verò prauitas iniustitiæ quatenus adulter violat matrimonij fidem, & rem habet cum vxore aliena, eo enim ipsò ius suum alteri eripitur, atque detrahitur. Item in incestu est duplex turpitudò & foeditas, vna est luxuriæ, quia cognoscit quis eam, quæ sibi nupta non est, & est alia, qua pietas cognatis & propinquis debita violatur. In stupro item & rapto, & est deformitas luxuriæ, quia re habet quis cum ea, quæ ipsi ante non nupsit, & est iniustitia, eo quod parentum iuri derogatur contra ipsorum voluntatem puella virgine corrupta vel rapta. Coitu item sacrilego contrahitur duplex turpitudò & deformitas specie & genere distincta, vna luxuriæ quia rem habet quis cù foemina sibi minimè in matrimonium collocata, & altera còtra religionem, quatenus est coitus vel in loco sacro, vel cum puella Deo consecrata.

Quarto quaeritur, An aliquis actus ita fit bo-

nus, vt ob malum finem nequeat fieri malus: Et è contrario, Vtrum aliquis actus ita fit malus, vt ob bonum finem fieri bonus non possit. Respondeo, rem esse planè compertam, actum malum fieri posse bonum; & è conuerso, & hoc quidem extrinsecus ob conscientiam bona fide errantè; nam vt inferius explicabo, peccatum est, si quis agat contra conscientiam, vt si quis per errorem vel ignorantiam existimet, quod bonum est, esse malum, vel è contrario. **Item** si quid sit bonum vel malum, non quidem natura sua, sed quia est lege humana imperatum siue prohibitum; tunc variata & mutata lege vel præcepto, actus ex bono fieri potest malus extrinsecus. vt si antea lex vel præceptum datum non sit, & fiat actus, est bonus; deinde est malus quatenus còtra legem, præceptumque factus. Rursus ex malo fit bonus sublato præcepto vel lege abrogata. **Item** conuenit inter omnes, posse actus bonitatem vel prauitatem mutari, si aliqua actus circumstantia varietur. Exempli causa hominem interficere malum est; sed si is, qui iniquè in alterum irruit, vt necet illum, interimatur, nõ est malum: furari malum est; sed si quis extrema egestate pressus, aliquid ex bonis alterius sibi capiat, vt suam vitam tueatur, non est malum: malum est, depositum non reddere, sed si domino furioso arma deposita denegentur, malum non est. **Pari** ratione si quis vel alienum capiat & occupet, vel sibi retineat: iussu Dei, malum non est: pauperis inopiam subleuare bonum est; sed si id facias ob inanem gloriam, malum est. In his omnibus eodem præcepto permanente, ob mutatam tamen circumstantiam obiecti, actus, qui fit, bonitatem suam, aut deformitatem amittit. Quare cum ex voluntate, vel iussu Dei quippiam fit còtra aliquod præceptum Decalogi, peccatum non est, nec tamen idcirco legem Deus relaxat aut soluit, sed sola fit mutatio circumstantiæ. Nam Deus, cum sit Dominus vitæ & necis, & omnium bonorum, potuit Abraham imperare, vt filium suum Isaac ipsi immolaret: & Hebræis, ne mutuo accepta Aegyptijs redderet: & Oseæ vt accederet ad foeminam libidinofam, & intemperantem meretricijs quæstibus expositam, quoniam vel eos Deus coniugio copulauit absque eorum consensibus, cum fieri possit coniugium Deo autore cõiugum supplemente consentum, & tradente vtrique ius, & potestatem in corpus alterius: Vel denique eos legitimo matrimonio coniunxit interuenientibus eorum consensibus: potuit enim Deus subito vtriusque voluntatem mutare, & consentum mutuum elicere. **His & similibus casibus exceptis, multi** sunt actus ita mali, vt non possint fieri boni ob qualemcunque finem bonum, veluti, mentiri, & odio habere Deum, ob nullum finem bonum possunt fieri bona, quoniam finis adiectus nec mutat eorum obiectum, nec finem proprium, nec circumstantias: & ideo his omnibus manentibus, huiusmodi actus mali permanent. Contra verò sunt alij actus ita boni, vt mali esse non possint ob finem malum adiunctum: veluti, diligere Deum, quod est charitatis opus & officium, non fit malus actus ob lucrum vel inanis gloriæ cupiditatem, quia huiusmodi finis non mutat eius obiectum, aut finem proprium aut circumstantias: Et

propterea

Gen. 22.
Exod. 12.
Osea. 1.

propterea quādiu manet actus charitatis, est bonus, quoniam diligitur Deus propter ipsum. **Obijciēs.** Potest quis quippiā diligere æquē propter duos fines, ergo poterit Deum diligere propter ipsum & propter inane lucrum vel falsā laudis, & gloriæ studium. **Respondeo,** si in huiusmodi dilectione æquē duos, quos dixim⁹, fines sibi proponat, ac velit, tunc vnus tantum est actus, qui nō est charitatis, sed malus, quoniam actus quo æquē duos fines optamus, bonum scilicet & malum, in totum insicitur ab eo fine, qui malus est, hoc autē non est actum charitatis fieri malum ob malum finem adiectum, sed actum esse malum quo Deus simul & aliquid vanum, & inane æquē diligitur. Actus igitur charitatis quo Deus diligitur propter ipsum, non fit malus extrinsecus ob malum finem ex proposito voluntatis adiectum; opus tamen exterius, cum sit vnum & idem, potest esse aliquādo charitatis in Deum vel hominem, interdum verò malus ob malum finem. Veluti si Titius in Caium beneficium cōferat propter Deum, mox vero propter inane lucrum, vel ob id quippiam obsecum: actus enim exterior, motu, impulsu & imperio voluntatis potest in bonum, vel malum finem referri: & tunc si actus exterior habet obiectum proprium, ex eo bonus vel malus, vel medius & indifferēs existit, & ex fine adiecto totam siue primam, vel aliam bonitatem aut deformitatem tanquam ex circumstantia sumit: t si Titius furetur propter adulterium. Si verò actus exterior ex suo proprio fine, & obiecto non sit opus specialis virtutis aut vitij, tūc ex fine adiecto specialem honestatem, aut vitiositatem accipiet: quemadmodum alteri benefacere, potest esse actus charitatis, misericordiæ, liberalitatis, iustitiæ: item potest etiam esse actus vitij, nimirum quo quis effuse & prodige viuit, vel inanem gloriam concupiscit, aut turpe lucrum affectat, pro varietate diuersæ voluntatis in finem.

Quintō queritur, An actus voluntatis interior ita sit actus virtutis, vt vitij esse non possit. quod perinde est, ac si queramus, An actus voluntatis interior ita sit per se bonus, vt malus fieri & esse nequeat. **Respondeo,** ex his quæ hactenus diximus, colligi, interdum voluntatis actum re ipsa mutari, si aliqua circumstantia mutetur: quoniam id, quod circumstantiæ rationem habet, comparatione actus externi, transit in partem obiecti, comparatione actus interni voluntatis. Exemplum sit: si quis furetur rem in loco sacro, comparatione furti locus est circumstantia: at comparatione voluntatis, est pars obiecti, quoniam vult furari rem in loco sacro. Sic etiam, si quis furetur rem sacram, comparatione furti, circumstantia est quod res furtiua sit sacra; sed respectu voluntatis, pars est obiecti, quoniam vult rem sacram furari, & idem de cæteris circumstantijs est dicendum. Vnde fit, vt item actus externus possit esse virtutis & vitij, quoniam circumstantia mutata, idem re ipsa actus manet, & modo virtutis est opus, modo vitij. Sicut si pugnes egregiō causa virtutis, aut gloriæ cupiditate & studio: at verò actus voluntatis internus, si est virtutis actus, necesse est, vt sit per se bonus, quoniam est gratia honestatis: si verò sine mutato, idem velis quod antea, nō est idem voluntatis actus, siquidem ob-

iectum mutasti. Si igitur factus est malus, non idem, sed alius est actus. Hoc igitur interest inter actum voluntatis internum, & externum, quod externus ex bono fit malus, etiam si idem re ipsa maneat: nam circumstantia, quæ est accidens actus, mutatur; at verò internus, per se est bonus, aut per se malus, nec idem ex bono transit in malum, eo quod mutatur obiectum, mutata parte obiecti: qua mutatione facta idem actus voluntatis non manet.

Cap. III.

Quando circumstantia tribuat aut mutet speciem actus.

PRIMO queritur, An circumstantia vt mutet speciem actus debeat esse per se, & directo & expresse voluntaria. **Quæstio** inde mouetur; quia id, vnde virtutis aut vitij species accipitur, opus est, vt sit voluntarium per se & directo; quoniam actus virtutis aut vitij non sumunt speciem nisi ab obiecto. Ex altera verò parte videtur ratione probari, circumstantiam non debere esse per se, & directo voluntariam: tum quia peccatum est quādo cūque quippiam agitur contra legem Dei, etiam si is, qui peccat, per se & directo voluntatem non habeat contra Dei legem agendi: tum quia actus est malus quōtiscūque rectæ rationi est dissentaneus, quamuis agens nō velit huiusmodi actum quatenus rectæ rationi cōtrarium. Hanc quæstionem multis in locis Caietanus proposuit, sed nunquam meo iudicio, plenè dissoluit; sed tandem ille confitetur se in hac quæstione soluenda malle discipulum esse quam doctorem, quoniam, inquit, docere nec me nec alios noui.

Nos vero, vt eam diluamus, prius animaduertendum arbitramur, esse quosdam actus exteriores siue bonos siue malos, qui speciale voluntatis propositum requirunt, quoniam in huiusmodi proposito, & intentione voluntatis consistunt, & perficiuntur. Exempli causa, specialis obedientia à cæteris virtutibus distincta non est, nisi imperantis legem aut præceptum serues ea speciali voluntate, vt iubenti pareas: sic etiam specialis, vt vulgo vocatur, inobedientia non est, nisi præceptum violes eo animo & mente, vt contra imperata facias. Pari ratione non es alteri de te bene merito gratus, nisi acceptum beneficium compenses eo animi proposito, vt gratias beneficienti agas vel referas: sic etiam e contrario, ingratus non es, nisi beneficium acceptum deneges animo ingrato. **Alij verò** sunt exteriora opera, quorum bonitas aut deformitas specialem animi voluntatem non postulat, eo quod in obiecto & materia exteriori consistit, quale est homicidium, adulterium, furtū, sacrilegium, & similia; quorum operū prauitas in obiecto exteriori consummatur, in quo sita est. In hac igitur quæstione duæ sint præceptiones certæ. **Prima est;** Quādo cūque opera exteriora peccata talia sunt, quæ specialem animi voluntatē requirant, in qua perficiuntur, necesse est, speciali voluntatis proposito, & directo esse voluntaria, vt actibus specialē curpitudinem tribuant; velut, si quis ieiunium id Ecclesia indictum, prætermittat, aut sacris

Caiet. 1. 2.
q. 72. a. 9.
¶ 1. 2. q.
73. a. 8. ¶
1. 2. q. 76. a.
4. ¶ 2. 2.
q. 13. a. 2.
ad 3.